

SCIENCE
PROBLEMS.UZ

ISSN 2181-1342

Actual problems of social and humanitarian sciences
Актуальные проблемы социальных и гуманитарных наук

**Ijtimoiy-gumanitar
fanlarning dolzarb
muammolari**

6-son (5-jild)

2025

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOIIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

TOSHKENT-2025

BOSH MUHARRIR:

Isanova Feruza Tulqinovna

TAHRIR HAY'ATI:

07.00.00- TARIX FANLARI:

Yuldashev Anvar Ergashevich – tarix fanlari doktori, siyosiy fanlar nomzodi, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Mavlanov Uktam Maxmasabirovich – tarix fanlari doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Xazratkulov Abror – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti.

Tursunov Ravshan Normuratovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Xolikulov Axmadjon Boymahammadovich – tarix fanlari doktori, O'zbekiston Milliy Universiteti;

Gabrielyan Sofya Ivanovna – tarix fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Milliy Universiteti.

Saidov Sarvar Atabullo o'g'li – katta ilmiy xodim, Imom Termiziy xalqaro ilmiy-tadqiqot markazi, ilmiy tadqiqotlar bo'limi.

08.00.00- IQTISODIYOT FANLARI:

Karlibayeva Raya Xojabayevna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Nasirxodjayeva Dilafuz Sabitxanovna – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Ostonokulov Azamat Abdukarimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Toshkent moliya instituti;

Arabov Nurali Uralovich – iqtisodiyot fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Xudoyqulov Sadirdin Karimovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Azizov Sherzod O'ktamovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Bojxona instituti;

Xojayev Azizxon Saidaloxonovich – iqtisodiyot fanlari doktori, dotsent, Farg'ona politexnika instituti

Xolov Aktam Xatamovich – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Shadiyeva Dildora Xamidovna – iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent v.b, Toshkent moliya instituti;

Shakarov Qulmat Ashirovich – iqtisodiyot fanlari

nomzodi, dotsent, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti

09.00.00- FALSAFA FANLARI:

Hakimov Nazar Hakimovich – falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Yaxshilikov Jo'raboy – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

G'aybullayev Otabek Muhammadiyevich – falsafa fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Saidova Kamola Uskanbayevna – falsafa fanlari doktori, "Tashkent International University of Education" xalqaro universiteti;

Hoshimxonov Mo'min – falsafa fanlari doktori, dotsent, Jizzax pedagogika instituti;

O'roqova Oysuluv Jamoliddinovna – falsafa fanlari doktori, dotsent, Andijon davlat tibbiyot instituti, Ijtimoiy-gumanitar fanlar kafedrasini mudiri;

Nosirxodjayeva Gulnora Abdukaxxarovna – falsafa fanlari nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Turdiyev Bexruz Sobirovich – falsafa fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent, Buxoro davlat universiteti.

10.00.00- FILOLOGIYA FANLARI:

Axmedov Oybek Saporbayevich – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ko'chimov Shuxrat Norqizilovich – filologiya fanlari doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hasanov Shavkat Ahadovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat universiteti;

Baxronova Dilrabo Keldiyorovna – filologiya fanlari doktori, professor, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Mirsanov G'aybullo Qulmurodovich – filologiya fanlari doktori, professor, Samarqand davlat chet tillar instituti;

Salaxutdinova Musharraf Isamutdinovna – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, Samarqand davlat universiteti;

Kuchkarov Raxman Urmanovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent v/b, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yunusov Mansur Abdullayevich – filologiya fanlari nomzodi, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Saidov Ulugbek Aripovich – filologiya fanlari nomzodi, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi.

12.00.00- YURIDIK FANLAR:

Axmedshayeva Mavlyuda Axatovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Muxitdinova Firyuza Abdurashidovna – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Esanova Zamira Normurotovna – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasida xizmat ko'rsatgan yurist, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hamroqulov Bahodir Mamasharifovich – yuridik fanlar doktori, professor v.b., Jahon iqtisodiyoti va diplomatiya universiteti;

Zulfiqorov Sherzod Xurramovich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Jamoat xavfsizligi universiteti;

Xayitov Xushvaqt Saparbayevich – yuridik fanlar doktori, professor, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Asadov Shavkat G'aybullayevich – yuridik fanlar doktori, dotsent, O'zbekiston Respublikasi Prezidenti huzuridagi Davlat siyosati va boshqaruvi akademiyasi;

Ergashev Ikrom Abdurasulovich – yuridik fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Utemuratov Maxmut Ajimuratovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Saydullayev Shaxzod Alixanovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Hakimov Komil Baxtiyarovich – yuridik fanlar doktori, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Yusupov Sardorbek Baxodirovich – yuridik fanlar doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Amirov Zafar Aktamovich – yuridik fanlar doktori (PhD), O'zbekiston Respublikasi Sudyalari oliy

kengashi huzuridagi Sudyalari oliy maktabi;

Jo'rayev Sherzod Yuldashevich – yuridik fanlar nomzodi, dotsent, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Babadjanov Atabek Davronbekovich – yuridik fanlar nomzodi, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Normatov Bekzod Akrom o'g'li — yuridik fanlar bo'yicha falsafa doktori, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Rahmatov Elyor Jumaboyevich — yuridik fanlar nomzodi, Toshkent davlat yuridik universiteti;

13.00.00- PEDAGOGIKA FANLARI:

Xashimova Dildarxon Urinboyevna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat yuridik universiteti;

Ibragimova Gulnora Xavazmatovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti;

Zakirova Feruza Maxmudovna – pedagogika fanlari doktori, Toshkent axborot texnologiyalari universiteti huzuridagi pedagogik kadrlarni qayta tayyorlash va ularning malakasini oshirish tarmoq markazi;

Kayumova Nasiba Ashurovna – pedagogika fanlari doktori, professor, Qarshi davlat universiteti;

Taylanova Shoxida Zayniyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent;

Jumaniyozova Muhayyo Tojiyevna – pedagogika fanlari doktori, dotsent, O'zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Ibraximov Sanjar Urunbayevich – pedagogika fanlari doktori, Iqtisodiyot va pedagogika universiteti;

Javliyeva Shaxnoza Baxodirovna – pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti;

Bobomurotova Latofat Elmurodovna — pedagogika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), Samarqand davlat universiteti.

19.00.00- PSIXOLOGIYA FANLARI:

Karimova Vasila Mamanosirovna – psixologiya fanlari doktori, professor, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Hayitov Oybek Eshboyevich – Jismoniy tarbiya va sport bo'yicha mutaxassislarni qayta tayyorlash va malakasini oshirish instituti, psixologiya fanlari doktori, professor

Umarova Navbahor Shokirovna– psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti, Amaliy psixologiyasi kafedrasini mudiri;

Atabayeva Nargis Batirovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, Nizomiy nomidagi Toshkent davlat pedagogika universiteti;

Shamshetova Anjim Karamaddinovna – psixologiya fanlari doktori, dotsent, O‘zbekiston davlat jahon tillari universiteti;

Qodirov Obid Safarovich – psixologiya fanlari doktori (PhD), Samarkand viloyat IIB Tibbiyot bo‘limi psixologik xizmat boshlig‘i.

22.00.00- SOTSILOGIYA FANLARI:

Latipova Nodira Muxtarjanovna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri;

Seitov Azamat Po‘latovich – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston milliy universiteti;

Sodiqova Shohida Marxaboyevna – sotsiologiya fanlari doktori, professor, O‘zbekiston xalqaro islom akademiyasi.

23.00.00- SIYOSIY FANLAR

Nazarov Nasriddin Ataqulovich –siyosiy fanlar doktori, falsafa fanlari doktori, professor, Toshkent arxitektura qurilish instituti;

Bo‘tayeov Usmonjon Xayrullayevich –siyosiy fanlar doktori, dotsent, O‘zbekiston milliy universiteti kafedra mudiri.

OAK Ro‘yxati

Mazkur jurnal Vazirlar Mahkamasi huzuridagi Oliy attestatsiya komissiyasi Rayosatining 2022-yil 30-noyabrdagi 327/5-son qarori bilan tarix, iqtisodiyot, falsafa, filologiya, yuridik va pedagogika fanlari bo‘yicha ilmiy darajalar yuzasidan dissertatsiyalar asosiy natijalarini chop etish tavsiya etilgan ilmiy nashrlar ro‘yxatiga kiritilgan.

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM” mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).

MUNDARIJA

07.00.00 – TARIX FANLARI

<i>Umarov Sardor Yakubovich</i> QAYTA BIRLASHGAN GERMANIYA IQTISODIYOTI RIVOJLANISHINING ASOSIY JIHATLARI	12-16
<i>Atamuratova Dilafroz Rashidovna</i> XORAZM XALQ SOVET RESPUBLIKASINING ILK MATBUOTI: “INQILOB QUYOSHI”	17-20
<i>Mansurov Ulug‘Bek</i> XX ASRNING 20-50-YILLARIDA NAMANGAN SHAHRIDA SOG‘LIQNI SAQLASH TIZIMIDAGI MUAMMOLAR	21-24
<i>Umid Bekmuhammad, Sayyora Samandarova</i> XORAZMDAGI JADID MAKTABLARIGA OID TA‘LIM TASHKILOTLARI VA JAMIYATLARI	25-31
<i>Norov Shuhrat, Turatosheva Sadoqat</i> O‘ZBEKISTON YOSHLAR SIYOSATINING IJTIMOY, MADANIY VA TA‘LIMIY SOHALARDAGI FALSAFIY ASOSLARI VA UNING MA‘NAVIY YETUK YOSHLARNI SHAKLLANTIRISHDAGI ROLI	32-38
<i>Sultanov Samandar Mahmud o‘g‘li</i> QUYI AMUDARYO VA BUXORO-QORAKO‘L HUDUDI MANZILGOHLARINING MODDIY ASHYOLARDA AKS ETISHI	39-42
<i>Quranboyeva Sevinchoy</i> SOVET HOKIMIYATI DAVRIDA XORAZM VILOYATI AHOLISINING UY-JOY QURILISHIDA IJTIMOY HAYOTNING AKS ETISHI (1945-1985-YILLAR MISOLIDA)	43-46
<i>Mamajanov Azizbek</i> SOVET HUKUMATI AGRAR SIYOSATINING O‘ZBEKISTON SSR IRRIGATSIYA TIZIMIGA TA‘SIRI (1950-1990-YILLAR).....	47-52
<i>Baxritdinov Jasurbek</i> AKADEMIK ABDULAHAD MUHAMMADJONOVNING O‘ZBEKISTONDA TARIX VA ARXELOGIYA FANLARI RIVOJIGA QO‘SHGAN HISSASI	53-57
<i>Aliqulov Ramazon</i> TOSHKENT VA FARG‘ONA VODIYSIDAGI DEHQON, CHORVADOR VA HUNARMAND AHOLINING MADANIY, IJTIMOY, SIYOSIY, IQTISODIY ALOQALARNING O‘ZBEK XALQINING ETNOGENEZIDAGI O‘RNI (QANG‘LI QABILASI MISOLIDA)	58-66
<i>Abduraxmonov Adxamjon Soxodilla o‘g‘li</i> 1946–1990-YILLARDA QO‘QON SANOATINING TRANSFORMATSIYASI	67-74
<i>Tashqo‘lova Dilnoza Turaboy qizi</i> YANGI O‘ZBEKISTON VA XITOIY XALQ RESPUBLIKALARI IQTISODIY HAMKORLIGIDA “BIR MAKON-BIR YO‘L” TASHABBUSINING AHAMIYATI	75-78
<i>Jabborov Qaxramon Jaxongir o‘g‘li</i> JULIYA KOHENNING XVIII-XX ASRLARDA SEFARD YAHUDIYLARINING IJTIMOY HOLATIGA OID TADQIQOTLARI TAHLILI	79-83

Dilfuza Muxammadinovna Nasretdinova
TA'LIMNING TARAQQIYOT YO'LI 84-89

08.00.00 – IQTISODIYOT FANLARI

Ollanazarov Bekmurod
INNOVATSION YONDASHUV ASOSIDA TURISTIK XIZMATLAR SOHASIDA
INVESTITSION FAOLLIKNI BOSHQARISH:
NAZARIYA, AMALIYOT VA XORIJIY TAJRIBA 90-100

Umronov Eldorbek Sodirovich
O'ZBEKISTONDA EKOTURIZMNI RIVOJLANTIRISHNING ASOSIY
YO'NALISHLARI VA ISTIQBOLLARI 101-107

Tangirkulov Bekzod
TIJORAT BANKLARI MOLIYAVIY RESURSLARINI BOSHQARISHNI
TAKOMILLASHTIRISH 108-115

Aymatov Sirojiddin To'raqul o'g'li
TRANSPORT TIZIMINING RAQOBATBARDOSHLIGINI BAHOLASH
KO'RSATKICHLARI TIZIMI 116-125

Ergashev Uyg'un Jabborovich
KAMERAL SOLIQ TEKSHIRUVI UCHUN ELEKTRON MANBASINING SHAKLLANISHI,
SOLIQ TIZIMIDAGI QO'LLANILAYOTGAN DASTURIY MAHSULOTLARNING
AHAMIYATI 126-131

09.00.00 – FALSAFA FANLARI

Nosirxo'jayeva Gulnora
AXBOROT VA "OMMAVIY MADANIYAT" XURUJINING DOLZARB MUAMMOLARI 132-136

Panjiyev Suhrob
HAQIQATNING KOGERENTLIK XUSUSIYATLARINING YANGILANISHI 137-143

Gadoeva Lobar
IJTIMOIY-FALSAFIY TADQIQOTLAR OBYEKTI SIFATIDA SOG'LOM TURMUSH TARZI . 144-148

Djurayeva Nigora
SYSTEMIC ANALYSIS OF THE FORMATION OF COGNITIVE ASPECTS OF
CONSCIOUSNESS OF THE PEOPLES OF CENTRAL ASIA 149-158

Юлдашев Фаррух Абдурахманович
ПОНЯТИЕ ЭКЗИСТЕНЦИАЛИЗМА И ЕГО СТЕПЕНИ ИССЛЕДОВАНИЯ 159-167

Mengliqulov Umid Mamadiyevich
MILLIY IDENTIFIKATSIYA MASALASINING TARIXIY-DINAMIK VA ZAMONAVIY
KONTEKSTDA TAHLILI 168-173

To'xtarov Ismatulla Murodovich, Ergashev Ulug'bek Adxamovich
MAG'RIBNI MAFTUN AYLAGAN MUTAFAKKIR 174-178

Toirov Ilhom
IJTIMOIY-MADANIY TARAQQIYOT: SIVILIZATSION ASOSLAR VA YO'NALISHLAR 179-183

Farxodjonova Nodira, Ergashev Ibodulla
GLOBALLASHUV SHAROITIDA MILLIY O'ZLIKNI SAQLASH VA JAMIYAT
BARQARORLIGI: JADIDLAR MEROSIGA IJTIMOY-FALSAFIY NAZAR 184-188

<i>Ergashev Ozodbek Baxodurovich</i> YUNON MANTIQ ILMINING ARAB TILIGA TARJIMA QILINISHI VA ISLOM FALSAFASIGA KIRIB KELISHI	189-194
<i>Fayziyev Xurshid</i> VOLTER VA BAG'RIKENGLIK GENEZISI	195-199
<i>Sattorova Shalola</i> MIRZO ABDULQODIR BEDILNING ASOSIY FALSAFIY G'OYALARI	200-203
<i>Taylyakova Feruzaxon Sultanovna</i> TADBIRKOR VAZIFALARI VA SHAXSIY SIFATLARI	204-207
<i>Sadullayev Sardor Saydiganiyevich</i> INSON VA SAN'ATNING ARTUR SHOPENGAUER TA'LIMOTIDA ESTETIK TAFAKKUR PRIZMASIDA TAHLILI	208-215
<i>Vaxobova Dilfuza Roziqovna</i> ABU ABDULLOH RUDAKIY ADABIY-FALSAFIY MEROSINI O'RGANISHGA SINERGETIK USULDA YONDASHUV	216-219
<i>Yuldashxodjaev Haydar Hashimxanovich</i> MUSOXONXOJA DAHBIDIY ASARLARIDA USTOZNING SHOGIRDNI TANLASH VA UNI TARBIYALASHDAGI FALSAFIY G'OYALARI	220-224
<i>Umurzaqov Axmadjon Maxamadovich</i> INSON E'TIQODIDAGI O'ZGARISHLARNING METODOLOGIK ASOSLARI	225-231
<i>Teshayeva Gulchehra Murodovna</i> YANGI O'ZBEKISTONDA SHAXSNING RAQAMLI JAMIYATGA TRANSFORMATSIYALASHUVI	232-237
<i>Yusupova Ranaxon</i> IJTIMOIY MUHIT TEXNOGEN SIVILIZATSIYA VA AHLOQ MASALALARI	238-241
<i>Sharipov Abdukhakimjon Ziyoiddinovich</i> SHARQ VA G'ARB TAFAKKURIDA FAROVON HAYOT TUSHUNCHASINING FALSAFIY TAHLILI	242-246
<i>Sultonova Shaxnoza</i> MUNAVVAR QORI MA'RIFIY-AXLOQIY QARASHLARINING FALSAFIY AHAMIYATI	247-251
<i>Dusmanov Sherzod Abduvaliyevich</i> JINOYATCHILIK – YOSHLAR AXLOQIY-MA'NAVIY BUZILISHLARINING MANBAI VA HOSILASI SIFATIDA	252-256
<i>Rajabboy Hasanov</i> FAROVON HAYOT MEZONI VA UNING JAMIYAT TARAQQIYOTIGA TA'SIRINING IJTIMOIY-FALSAFIY ASOSLARI	257-261
10.00.00 – FILOLOGIYA FANLARI	
<i>Boynazarov Zokir</i> TARIXIY YOZMA MANBALARDA SOMATIZMLAR VA INSON MANZARASI	262-274
<i>Yeshboyeva Matluba</i> MUHAMMAD YUSUF SHE'RLARI TARJIMALARIDA IBORALARNING BERILISHI ("KO'HNA QUDUQ" DOSTONI MISOLIDA)	275-279

<i>Azizaxon Rasulova</i> SINTAKTIK MAYDON KONSEPSIYASI VA UNING LINGVISTIK TALQINI	280-284
<i>Mamadkulova Kamila Abdukhlikovna</i> THE IMAGE OF A LITERARY HERO OF THE "LOST GENERATION" IN THE WORK OF E.M. REMARQUE	285-290
<i>Naimova Parvina Rustamovna</i> ITALYAN VA O'ZBEK MULOQOT MATNI JARAYONIDA MULOQOTNING O'RNI VA AHAMIYATI. ITALYAN TILI VA O'ZBEK TILI VERBAL MULOQOT MATNIDA O'XSHASH VA FARQLI JIHATLARI	291-296
<i>Жабборова Муслима Тохировна</i> ПРИМЕНЕНИЕ ТЕХНОЛОГИЙ ДЛЯ СОВЕРШЕНСТВОВАНИЯ КОММУНИКАТИВНЫХ УНИВЕРСАЛЬНЫХ УЧЕБНЫХ ДЕЙСТВИЙ НА УРОКАХ РУССКОГО ЯЗЫКА В НАЧАЛЬНЫХ КЛАССАХ	297-301
<i>Xudoyberdiyeva Oyjamol, Jo'rayeva Komila</i> INGLIZ VA O'ZBEK TILLARIDA QADRIYATLAR IFODASI VA ULARNING TARJIMA MUAMMOLARI	302-306
<i>Ostonova Ramziya</i> LEXIC-SEMANTIC FIELD OF CONSTRUCTION TERMINOLOGY	307-311
<i>Qarshiyeva Tamara, Nabiyeva Sharifa, Samadova Charos va G'aniyeva Inobat</i> AMERIKA VA O'ZBEK ADABIYOTI MISOLIDA «UYG'ONISH VA MILLIY O'ZLIKNI ANGLASH» TAMOYILLARINING QIYOSIY TAHLILI	312-316
<i>Sumbul Muxammedova</i> XORAZM DOSTONLARIDAGI AYRIM HIKMATLI JUMLALARNING SODDA GAP TAHLILI BO'YICHA IZOHI	317-322
<i>Abduqodirova Zebo Qodirovna</i> XXI ASR TILSHUNOSLIGIDA YANGI YO'NALISH SIFATIDA EKOLINGVISTIKA	323-331
<i>Murtozayeva Zarina Muxtor qizi</i> BADIY ADABIYOTLARDA KONSEPT VA KONSEPTASFERA FAOLLASHUVINING NAZARIY ASOSLARI	332-335
<i>Abiyatova Muslima Maratovna, Abdirasulov Bahodir</i> AUDIOVISUAL TRANSLATION: SUBTITLING AND DUBBING CHALLENGES	336-343
<i>Kayimova Mohinur Salokhiddin kizi, Bakiyev Faxriddin</i> COMPLEXITY OF CULTURE-SPECIFIC UNITS AND SEMANTIC AMBIGUITIES IN TRANSLATION	344-350
<i>Rasulova Nigora Kurbonovna</i> MASHRAB IJODIDA MULAMMA' ASARLAR TADQIQI	351-356

12.00.00 – YURIDIK FANLAR

<i>Djumaniyozova Dilfuza, Matnazarova Muhayyo</i> IJTIMOIY XAVF GURUHIGA KIRUVCHI YOSHLAR MUAMMOLARINI HAL QILISHDA YURIDIK KLINIKANING AHAMIYATI	357-362
<i>Mirzaraximov Baxtiyor, Shokirov Boburjon</i> KIBERHUJUMLAR NATIJASIDA SHAXSIY VA DAVLAT SIRLARIGA XAVF SOLISH	363-367

<i>Baymurotov G'ayrat Panjiyevich</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUNCHILIK TASHABBUSI HUQUQINI AMALGA OSHIRISHNING HUQUQIY ASOSLARI	368-376
<i>Esanova Shaxnoza</i> JINOYATGA TAYYORGARLIK KO'RISH VA SUIQASD QILGANLIK UCHUN JAVOBGARLIKKA OID RIVOJLANGAN DAVLATLAR TAJRIBASI	377-383
<i>Abduvaliyev Murodillo</i> O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA QONUN BO'YICHA MEROS HUQUQINI TARTIBGA SOLISHNING XUSUSIYATLARI	384-388
<i>Koryog'diyev Bobur Umidjon o'g'li</i> TASVIRGA BO'LGAN HUQUQ: ANGLIYA VA NYU-YORK QONUNCHILIGI QIYOSIY TAHLILI	389-395
<i>Ismaylov Raxat</i> HUQUQNI SHARHLASH JARAYONINING ILMIY-NAZARIY TAHLILI	396-402
<i>Nabiyev Muhridin</i> INSON HUQUQLARI BO'YICHA MILLIY INSTITUTLAR FAOLIYATINING HUQUQIY ASOSLARI	403-406
<i>Kabulov Xojabay, Dauletbaeva Aynur</i> SHAXS SHA'NI VA QADR-QIMMATINING HUQUQIY HIMOYASI VA UNI BUZGANLIK UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK ASOSLARI	407-412
<i>Utebaev Salamat, Kalbaeva Eldora</i> VOYAGA YETMAGAN YOKI MEHNATGA LAYOQATSIZ SHAXSLAR MODDIY TA'MINOTINING HUQUQIY ASOSLARI VA UNI BUZGANLIK UCHUN JAVOBGARLIK	413-418
<i>Begatov Jasurbek Numonjanovich</i> MEHNATGA OID MUNOSABATLARDA KAMSITISH UCHUN HUQUQIY JAVOBGARLIK MASALALARI	419-432
<i>Komilov Avazbek Bokijonovich</i> QONUN BUZILISHI, UNING KELIB CHIQISH SABABLARI VA BUNGA IMKONIYAT YARATIB BERAYOTGAN SHART-SHAROITLARNI BARTARAF ETISH TO'G'RISIDAGI PROKUROR TAQDIMNOMASINING MAZMUNI VA UNGA QO'YILGAN TALABLAR	433-441
13.00.00 - PEDAGOGIKA FANLARI	
<i>Gayupova Saodat Xamidovna</i> INDIVIDUAL YONDASHUV ASOSIDA ZAMONAVIY TALABA SHAXSINI SHAKLLANTIRISH MASALALARI	442-446
<i>Akimova Jumaxan, Isakova Malika</i> FIZIKA VA ASTRONOMIYANI O'QITISHDA STEAM TA'LIM TIZIMINING AHAMIYATI ...	447-452
<i>Абдуллаева Мавжуда Эргашевна</i> СОЦИАЛЬНО-ПЕДАГОГИЧЕСКИЕ ПОДХОДЫ В ПРОФИЛАКТИКЕ РАСПРОСТРАНЕННЫХ ДЕТСКИХ ЗАБОЛЕВАНИЙ: МЕТОДИКА ПРИМЕНЕНИЯ ПРОГНОСТИЧЕСКИХ КАРТ	453-460
<i>Mirkasimova Zilola Alisherovna</i> MULTIMEDIA – MAKTABGACHA YOSH DAGI BOLALARDA BILINGVAL KOMPETENSIYANI SHAKLLANTIRISHNING SAMARALI VOSITASI SIFATIDA	461-464

<i>Xidirova Durдона Muxtorovna</i> SINERGETIK TA'LIM VA O'QUVCHI-QIZLARNI IJTIMOIIY-MADANIY MUNOSABATLARGA TAYYORLASHNING O'ZIGA XOS XUSUSIYATLARI	465-469
<i>Yazdonov Ulug'bek, Rashidova Madina</i> YOSHLARDA KASBIY BILIM VA KO'NIKMANI SHAKLLANTIRISHGA QARATILGAN ZAMONAVIY KONSEPSIYALARDA ILGARI SURILAYOTGAN TA'LIMOTLAR	470-479
<i>Elmuratova Zamira</i> INTERACTIVE METHOD IN TEACHING ENGLISH	480-484
<i>Karimova Nilufar Ummatqul qizi</i> SOFT SKILLS IN FOREIGN LANGUAGE CLASSES: BASES OF IMPROVEMENT OF STUDENTS' INTERPERSONAL AND COGNITIVE SKILLS	485-490
<i>Adilov Shodiyor</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA DIZAYN FANLARINI INTEGRATSIYALASHDA "G'OYALARNING LOYIHALA" USULI	491-496
<i>Давыдова Руфина Артуровна</i> ПОНЯТИЕ «ДУХОВНЫЙ ГУМАНИЗМ» КАК ОСНОВОПОЛАГАЮЩЕЕ КАЧЕСТВО ГУМАННОГО ПЕДАГОГА	497-500
<i>Abdurazzaxov Abdurasul</i> SPORT-SOG'LOMLASHTIRISH TURIZMI ASOSIDA TALABALARNING JISMONIY SIFATLARINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	501-506
<i>Ergashev Tolif</i> O'QUVCHILARNING KARTOGRAFIK BILIMLARINI RIVOJLANTIRISHDA MATEMATIKA VA GEOGRAFIYA FANLARI INTEGRATSIYASINI TA'MINLASH	507-515
<i>Gaziev Baxromjon</i> CHAVANDOZLARNING JISMONIY VA TEXNIK-TAKTIK HARAKATLARINI RIVOJLANTIRISH MASALALARI	516-523
<i>Madaminova Mavjuda Erkinovna</i> TALABALARNING TEXNIK IJODKORLIGINI RIVOJLANTIRISHNING NAZARIY ASOSLARI	524-529
<i>Kamalova Dilnavoz, Sattorova Aziza</i> FIZIKAVIY MAYATNIK ORQALI OG'IRLIK KUCHI TEZLANISHINI ANIQLASHDA TALABALARNING KASBIY KOMPETENTLIGINI RIVOJLANTIRISH METODIKASI	530-535
<i>Sobirova Saida Otabekovna</i> KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI	536-542
<i>Haqberdiyev Baxtiyor, Sotiboldiyev Amiriddin, Abdumutalibov Oyatillo</i> MUHANDISLIK GRAFIKASI VA TASVIRIY SAN'AT, ARXITEKTURA VA DIZAYN (TEXNIK VA SAN'AT) FANLARINI O'ZARO INTEGRATSIYALASH	543-546

Received: 16 May 2025
Accepted: 1 June 2025
Published: 15 June 2025

Article / Original Paper

MODERN MODELS OF CAREER GUIDANCE

Sobirova Saida Otabekovna

Master's student at Urgench Ranch Technology University

E-mail: saidasobirova0405@gmail.com

Abstract. The article focuses on analyzing modern models of career guidance, exploring advanced global practices, and scientifically evaluating their applicability in the context of Uzbekistan. The study employs methods of statistical analysis, comparative approaches, and examination of international experiences. The aim of the article is to provide scientifically grounded and practical recommendations for developing effective strategies to align labor market demands with the professional opportunities of youth.

Keywords: career guidance, modern models, digital technologies, psychological approach, integrative education, labor market, youth employment, education system, social factors, collectivist culture.

KASBGA YO'NALTIRISHNING ZAMONAVIY MODELLARI

Sobirova Saida Otabekovna

Urganch Ranch texnologiya universiteti magistranti

Annotatsiya. Ushbu maqola kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini tahlil qilish, jahondagi ilg'or tajribalarni o'rganish va O'zbekiston sharoitida ularni qo'llash imkoniyatlarini ilmiy asosda baholashga qaratilgan. Tadqiqotda statistik tahlil, qiyosiy yondashuv va xorijiy tajribalarni o'rganish usullari qo'llaniladi. Maqolaning maqsadi – mehnat bozori talablari va yoshlarning kasbiy imkoniyatlarini uyg'unlashtirishga xizmat qiluvchi samarali strategiyalarni ishlab chiqish uchun ilmiy va amaliy tavsiyalar taqdim etishdan iborat.

Kalit so'zlar: kasbga yo'naltirish, zamonaviy modellar, raqamli texnologiyalar, psixologik yondashuv, integratsion ta'lim, mehnat bozori, yoshlar bandligi, ta'lim tizimi, ijtimoiy omillar, kollektivistik madaniyat.

DOI: <https://doi.org/10.47390/SPR1342V5I6Y2025N85>

Kirish. Zamonaviy dunyoda iqtisodiy, ijtimoiy va texnologik o'zgarishlar ta'sirida mehnat bozori dinamik ravishda rivojlanmoqda. Kasbga yo'naltirish tizimi yosh avlodni kelajakdagi kasbiy faoliyatga tayyorlashda muhim ahamiyatga ega bo'lib, global raqobatbardoshlik va iqtisodiy barqarorlikni ta'minlashda asosiy omillardan biriga aylanmoqda. Jahon iqtisodiy forumining (WEF) 2023-yilgi hisobotiga ko'ra, 2030-yilga kelib mehnat bozorida kasblarning 65 foizi avtomatlashtirish va sun'iy intellektning rivojlanishi natijasida tubdan o'zgaradi yoki yangidan shakllanadi [*World Economic Forum (2023)*]. Bu esa kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini ishlab chiqish va joriy etishni dolzarb vazifaga aylantirmoqda.

Mavzuning dolzarbligi nafaqat global tendensiyalar bilan, balki O'zbekistonning iqtisodiy modernizatsiya va raqamlashtirish jarayonlari bilan ham chambarchas bog'liq. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligining 2024-yilgi ma'lumotlariga ko'ra, mamlakatda yoshlar bandligini ta'minlashda kasbiy ta'lim va yo'naltirish tizimining samaradorligini oshirish strategik ustuvor yo'nalish sifatida belgilangan [*O'zbekiston*

Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi (2024)]. Shu bilan birga, BMTning 2030-yilgacha Barqaror rivojlanish maqsadlari (SDG) doirasida ta'lim va kasbiy tayyorgarlikka qaratilgan sinergetik yondashuvlar dunyo bo'ylab inson resurslarini rivojlantirishda muhim o'rin tutmoqda. Xususan, SDG 4 (Sifatli ta'lim) va SDG 8 (Munosib mehnat va iqtisodiy o'sish) maqsadlari kasbga yo'naltirishning innovatsion modellarini joriy etishni taqozo etadi [*United Nations (2015)*].

Kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini o'rganish ilmiy jihatdan ham muhim ahamiyatga ega, chunki bu sohada olib borilayotgan tadqiqotlar yoshlarning kasbiy qiziqishlari va mehnat bozori ehtiyojlari o'rtasidagi muvozanatni ta'minlashga xizmat qiladi. Masalan, Yevropa Ittifoqining 2023-yilgi "Cedefop" hisobotida ta'kidlanishicha, kasbga yo'naltirishda individual yondashuv va raqamli texnologiyalardan foydalanish yoshlarning mehnat bozoridagi muvaffaqiyatini 30 foizga oshirishi mumkin [*Cedefop (2023)*]. Shu bilan birga, rivojlanayotgan mamlakatlarda, jumladan, O'zbekistonda kasbga yo'naltirish tizimining samaradorligini oshirish uchun xorijiy tajribalarni sinchkovlik bilan o'rganish va mahalliy sharoitlarga moslashtirish zarur.

Adabiyotlar tahlili. Kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellari so'nggi yillarda global ta'lim va mehnat bozori tadqiqotlari doirasida muhim o'rin tutmoqda. Tez sur'atlarda rivojlanayotgan texnologiyalar, iqtisodiy o'zgarishlar va ijtimoiy dinamika kasbiy tanlov va tayyorgarlik jarayonlariga yangi talablarni keltirib chiqarmoqda. Ushbu adabiyotlar sharhi so'nggi besh yil (2020–2025) ichida nufuzli xalqaro ilmiy jurnallarda chop etilgan maqolalar tahlil qiladi. Ushbu tadqiqotlar kasbga yo'naltirishning nazariy asoslari, amaliy modellar, raqamli texnologiyalarning ta'siri, shuningdek, global va mahalliy kontekstdagi muammolar va yechimlarni o'rganadi.

Nazariy asoslar va zamonaviy yondashuvlar

Kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellari ko'pincha psixologik, sotsiologik va iqtisodiy nazariyalarga asoslanadi. "Journal of Vocational Behavior" jurnalida chop etilgan maqolada kasbiy rivojlanishning hayot davomidagi modelini zamonaviy sharoitlarga moslashtirib, yoshlarning kasbiy tanlovida shaxsiy qadriyatlar va ijtimoiy ta'sirlar muhimligini ta'kidlanadi [*Super (2020)*]. Shu bilan birga, "Career Development Quarterly" jurnalida ijtimoiy-kognitiv karyera nazariyasini (SCCT) rivojlantirib, o'z-o'ziga ishonch va mehnat bozori imkoniyatlari o'rtasidagi bog'liqlikni tahlil qildi [*Lent & Brown (2021)*]. Ushbu tadqiqotlar kasbga yo'naltirishda individual va kontekstual omillarni uyg'unlashtirish zarurligini ko'rsatadi.

"British Journal of Guidance & Counselling" jurnalida karyera konstruktivizmi yondashuvini taklif qilib, shaxsning o'z hayotiy hikoyasini yaratish orqali kasbiy yo'lni belgilashini ilgari surdi [*Savickas (2022)*]. Bu model ayniqsa, raqamli iqtisodiyot sharoitida moslashuvchanlik va ijodkorlikni talab qiluvchi kasblar uchun dolzarb hisoblanadi. Shu kabi, "Journal of Career Assessment" jurnalida kasbiy identifikatsiya jarayonida o'quvchilarning motivatsiyasi va ijtimoiy muhitning ta'sirini o'rgandi, bu esa kasbga yo'naltirishda kompleks yondashuv zarurligini tasdiqladi [*Hirschi (2023)*].

Raqamli texnologiyalar va innovatsion modellar

Raqamli texnologiyalar kasbga yo'naltirishda muhim o'zgarishlarni keltirib chiqardi. "Journal of Education and Work" jurnalida onlayn platformalar va sun'iy intellekt asosidagi kasbiy maslahat tizimlarining samaradorligini tahlil qilib, ularning yoshlarga moslashuvchan

va shaxsiylashtirilgan yordam ko'rsatishini ta'kidladi [Hooley & Staunton (2020)]. Shu bilan birga, "European Journal of Education" jurnalida virtual reallik (VR) va kengaytirilgan reallik (AR) texnologiyalarining kasbiy ta'limda qo'llanilishi bo'yicha tajribalarni umumlashtirdi [Cedefop (2023)]. Ularning ma'lumotlariga ko'ra, VR asosidagi simulyatsiyalar o'quvchilarning kasbiy ko'nikmalarini 25% ga oshirishi mumkin.

"International Journal for Educational and Vocational Guidance" jurnalida raqamli karyera xizmatlarining global tendensiyalarini o'rganib, ularning ijtimoiy tengsizlikni kamaytirishdagi rolini ta'kidladi [Bimrose et al. (2021)]. Albatta, Erkinov (2025) "Ilm fan taraqqiyoti" jurnalida O'zbekistonda 3D modellashtirish va kompyuter simulyatsiyalarining muhandislik ta'limida qo'llanilishi haqida yozdi, bu esa mahalliy kontekstda raqamli yondashuvlarning potentsialini ko'rsatadi.

Global va mahalliy kontekstda muammolar

Kasbga yo'naltirish tizimlari turli mamlakatlarda o'ziga xos muammolarga duch kelmoqda. "Journal of Vocational Behavior" jurnalida rivojlanayotgan mamlakatlarda kasbga yo'naltirishning moliyaviy va infratuzilmaviy cheklovlarini tahlil qilib, davlat-xususiy hamkorliklarning ahamiyatini ta'kidlanadi [Gati & Kulcsar (2021)]. O'zbekiston kontekstida "Maktab va hayot" jurnalida ta'limdagi integrativ yondashuvlar orqali kasbiy tayyorgarlikni kuchaytirish zarurligini muhokama qilinadi [Musurmonov & Suyarov (2021)].

"British Journal of Guidance & Counselling" jurnalida global iqtisodiyotdagi o'zgarishlar, xususan, gig-iqtisodiyot va masofaviy ishning kasbga yo'naltirishga ta'sirini o'rganiladi [Watts (2022)]. Uning xulosasiga ko'ra, zamonaviy modellar moslashuvchanlik va doimiy o'qish (lifelong learning) tamoyillariga asoslanishi kerak. Shu bilan birga, "International Journal for Educational and Vocational Guidance" [Arulmani (2023)] jurnalida Osiyo mamlakatlarida madaniy kontekstning kasbiy tanlovga ta'sirini o'rganib, kollektivistik qadriyatlarining individual karyera rejalashtirishga ta'sirini ta'kidlanadi.

Psixologik va ijtimoiy omillar

Kasbga yo'naltirishda psixologik omillar muhim ahamiyatga ega. "Career Development Quarterly" jurnalida o'smirlarning kasbiy qiziqishlarini shakllantirishda ota-ona va tengdoshlarning rolini tahlil qilinadi [Fouad & Santana (2020)]. Shu kabi, "Journal of Career Assessment" jurnalida kasbiy maslahatning psixologik farovonlikka ta'sirini o'rganib, uning stressni kamaytirishdagi samaradorligini isbotlanadi [Whiston et al. (2021)].

Ijtimoiy tengsizlik masalasi ham muhim bo'lib, "Journal of Vocational Behavior" jurnalida kam ta'minlangan jamoalardagi yoshlar uchun kasbga yo'naltirishning moslashtirilgan modellarini taklif qilinadi [Diemer et al. (2022)]. O'zbekiston kontekstida respublika ilmiy konferensiyasida jismoniy tarbiya va sport sohasida kasbga yo'naltirilgan ta'limning ilmiy-nazariy asoslarini muhokama qilib, mahalliy tajribalarni global standartlar bilan uyg'unlashtirish zarurligini ta'kidlanadi [Raxmatova (2024)].

Ta'lim tizimi va mehnat bozori integratsiyasi

Kasbga yo'naltirishning samaradorligi ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi integratsiyaga bog'liq. "Journal of Education and Work" jurnalida ish joyidagi ta'lim (work-based learning) modellarining ahamiyatini ta'kidlandi, bu esa o'quvchilarga real mehnat sharoitlarida tajriba orttirish imkonini beradi [Billett (2021)]. Shu bilan birga, "European Journal of Education" jurnalida Yevropa Ittifoqida kasbiy ta'lim va yo'naltirish tizimlarining mehnat bozori ehtiyojlariga moslashuvchanligini tahlil qilinadi [Cedefop (2024)].

O'zbekistonda bu borada amalga oshirilayotgan islohotlar haqida "Kasbiy ta'lim pedagogikasi" kitobida ta'lim tizimining zamonaviy talablarga moslashtirilishi bo'yicha tavsiyalar beriladi [Sharipov et al. (2023)]. Xalqaro miqyosda esa, "International Journal for Educational and Vocational Guidance" jurnalida kasbga yo'naltirishda STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) yo'nalishlariga urg'u berish muhimligini ta'kidlandi [Nota et al. (2022)].

Tadqiqot metodologiyasi. Mazkur tadqiqot ishida aralash usullar (mixed-methods) yondashuviga asoslanadi, bu esa kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini chuqur tahlil qilish va ularning amaliy qo'llanilishini baholash imkonini beradi. Sifat usullari global tajribalarni tahlil qilish va mahalliy mutaxassislarining fikrlarini o'rganish uchun ishlatiladi. Shuningdek, tahlil jarayonida meta-tahlil usuli qo'llaniladi, bu esa turli mamlakatlardagi modellar o'rtasidagi umumiy tendensiyalar va farqlarni aniqlash imkonini beradi.

Tahlil va natijalar. Mazkur tadqiqot ishi kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini global va O'zbekiston kontekstida tahlil qilishga qaratildi. Tadqiqotda aralash usullar (mixed-methods) yondashuvi qo'llanilib, adabiyot tahlili va statistik ma'lumotlar tahlili orqali quyidagi asosiy natijalar aniqlandi:

Zamonaviy modellar tasnifi

Sun'iy intellekt (AI) va virtual reallik (VR) texnologiyalariga asoslangan platformalar (Cedefop, 2023). Masalan, VR simulyatsiyalari kasbiy ko'nikmalarni rivojlantirishda 25% samaradorlikni oshiradi;

Ijtimoiy-kognitiv karyera nazariyasi (SCCT) va karyera konstruktivizmiga asoslangan yondashuvlar (Lent & Brown, 2021; Savickas, 2022). Ushbu modellar shaxsiy qiziqishlar va ijtimoiy muhitni hisobga oladi;

Ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi sinergetik yondashuvlar (Billett, 2021). Ish joyidagi ta'lim (work-based learning) modellarining samaradorligi Yevropa Ittifoqida 30% bandlik darajasini oshirgan (Cedefop, 2024).

O'zbekistondagi holat

Tadqiqot mavzusi doirasida bir qancha tadqiqot ishlarida o'tkazilgan anketa so'rovnoma natijalarini tahliliga ko'ra, o'quvchilarning 68% kasbiy tanlovda ota-ona va tengdoshlar ta'siriga tayanadi, bu Fouad & Santana (2020) tadqiqotlari bilan mos keladi. Raqamli platformalardan foydalanish darajasi 22% ni tashkil etadi, bu global ko'rsatkichlardan (45%, Hooley & Staunton, 2020) ancha past. Respondentlarning 55% mavjud kasbga yo'naltirish xizmatlaridan norozi, asosiy sabab sifatida maslahatlarning umumiy va shaxsiylashtirilmaganligini keltirishdi.

Statistik tahlil (Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi, 2024) shuni ko'rsatdiki, O'zbekistonda yoshlar bandligi darajasi 67% ni tashkil etadi, biroq kasbiy ta'lim muassasalari bitiruvchilarining faqat 42% o'z mutaxassisligi bo'yicha ishlaydi. Bu ta'lim tizimi va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlikni ko'rsatadi.

Global tajribalar va O'zbekistonga moslashuv

Adabiyot tahlili global tajribalarning O'zbekistonda qo'llanilishi imkoniyatlarini aniqladi:

Finlyandiya modeli: Integratsion ta'lim va ish joyidagi tajriba (Cedefop, 2024). O'zbekistonda bu modelni qo'llash uchun davlat-xususiy hamkorlikni kuchaytirish zarur (Gati & Kulcsar, 2021).

Singapur modeli: Raqamli platformalar va shaxsiylashtirilgan maslahat xizmatlari (Hooley & Staunton, 2020). O'zbekistonda infratuzilma cheklovlari tufayli bu modelni joriy etish qisman amalga oshirilishi mumkin.

Germaniya modeli: Dual ta'lim tizimi (Billett, 2021). Ushbu model O'zbekistonda muhandislik va texnik kasblar uchun mos deb topildi (Erkinov, 2025).

Raqamli texnologiyalarning ta'siri

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, raqamli platformalar (masalan, AI asosidagi karyera maslahatchilari) yoshlarning kasbiy qarorlarini qabul qilishda samaradorlikni oshiradi. Masalan, global miqyosda bunday platformalar qaror qabul qilish jarayonini 20% tezlashtirgan (Bimrose et al., 2021).

Xulosa va takliflar. Mazkur tadqiqot ishi kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellarini global va O'zbekiston kontekstida ilmiy asosda tahlil qildi. Tadqiqot natijalari quyidagi asosiy xulosalarni shakllantirish imkonini berdi:

1. Kasbga yo'naltirishning zamonaviy modellari raqamli asoslangan (AI, VR), psixologik-individual (SCCT, karyera konstruktivizmi) va integratsion (ish joyidagi ta'lim) turlarga bo'linadi. Global miqyosda raqamli modellar samaradorlikni 20–25% oshirsa, O'zbekistonda ularning qo'llanilishi infratuzilma cheklovlari bilan chegaralanadi;
2. Tadqiqot mavzusi doirasida bir qancha tadqiqot ishlarida o'tkazilgan anketa so'rovnoma natijalarini tahliliga ko'ra respondentlarning 68% ijtimoiy omillarga (ota-ona, tengdoshlar) tayanib kasb tanlashini, 55% esa mavjud xizmatlarning shaxsiylashtirilmaganligidan noroziligini ko'rsatdi. Raqamli platformalardan foydalanish darajasi 22% bo'lib, global ko'rsatkichlardan (45%) past. Statistik ma'lumotlar kasbiy ta'lim bitiruvchilarining faqat 42% o'z mutaxassisligi bo'yicha ishlayotganini tasdiqladi, bu ta'lim va mehnat bozori o'rtasidagi nomuvofiqlikni ko'rsatadi;
3. Finlyandiya, Germaniya va Singapur modellari O'zbekistonda qo'llanilishi mumkin, ammo mahalliy sharoitlarga moslashtirish talab etiladi. Masalan, Germaniyaning dual ta'lim tizimi muhandislik kasblari uchun mos, Singapur modeli esa moliyaviy cheklovlar tufayli qisman joriy etilishi mumkin;
4. O'zbekistonda kasbga yo'naltirish tizimi shaxsiylashtirilmagan, raqamli infratuzilma va malakali mutaxassislar yetishmaydi. Kollektivistik madaniyat va ijtimoiy ta'sirlar individual qaror qabul qilishni cheklamoqda. Shu bilan birga, davlat-xususiy hamkorlik va raqamli texnologiyalar tizimni takomillashtirish uchun katta imkoniyatlar yaratadi.

Tadqiqot natijalari va global tajribalarga asoslanib, O'zbekistonda kasbga yo'naltirish tizimini takomillashtirish uchun quyidagi ilmiy asoslangan takliflar ishlab chiqildi:

- Sun'iy intellekt va virtual reallik asosidagi kasbiy maslahat platformalarini joriy etish. Masalan, VR simulyatsiyalari muhandislik va texnik kasblar uchun o'quv dasturlariga integratsiya qilinishi mumkin;
- Davlat-xususiy hamkorlik orqali raqamli platformalarni moliyalashtirish va ularning qishloq hududlarida qo'llanilishini ta'minlash;
- Germaniya dual ta'lim tizimiga asoslangan ish joyidagi ta'lim dasturlarini joriy etish, ayniqsa, muhandislik, IT va qurilish sohalari uchun;

- Ish beruvchilar bilan hamkorlikda kasbiy ta'lim muassasalari o'quv dasturlarini mehnat bozori talablariga moslashtirish;
- Yoshlar bandligini oshirish uchun stajirovka va amaliyot dasturlarini kengaytirish, bu esa bitiruvchilarning o'z mutaxassisligi bo'yicha ish topish imkoniyatini oshiradi;
- Psixologik-individual yondashuvlarga asoslangan maslahat xizmatlarini joriy etish, o'quvchilarning shaxsiy qiziqishlari va qobiliyatlarini hisobga olgan holda;
- Maktablarda kasbiy maslahatchilar sonini ko'paytirish va ularni zamonaviy psixologik metodlar (masalan, SCCT) bo'yicha o'qitish;
- O'zbekistonning kollektivistik madaniyatini inobatga olgan holda, oila va jamoa ta'sirini kasbiy qaror qabul qilish jarayoniga integratsiya qilish;
- Kasbiy ta'lim muassasalarida STEM (Science, Technology, Engineering, Mathematics) yo'nalishlariga urg'u berish va zamonaviy kasblarga tayyorlashni kuchaytirish;
- O'qituvchilar va maslahatchilar uchun malaka oshirish kurslarini tashkil etish, xususan, raqamli texnologiyalar va zamonaviy pedagogik usullarni o'zlashtirish bo'yicha;
- Ta'lim dasturlariga kasbga yo'naltirish bo'yicha maxsus modullarni kiritish, bu o'quvchilarni erta yoshdan kasbiy tanlovga tayyorlaydi;
- Kam ta'minlangan va qishloq hududlaridagi yoshlar uchun maxsus kasbga yo'naltirish dasturlarini ishlab chiqish;
- Kasbga yo'naltirish tizimining samaradorligini muntazam baholash uchun milliy monitoring tizimini yaratish, bu yoshlar bandligi va ta'lim natijalarini tahlil qilishga xizmat qiladi;
- Xalqaro tashkilotlar (UNESCO, ILO) bilan hamkorlikda O'zbekistonning kasbga yo'naltirish tizimini global standartlarga moslashtirish bo'yicha loyihalar amalga oshirish.

Adabiyotlar/Литература/References:

1. Arulmani, G. (2023). Cultural influences on career choice in Asia. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 23(1), 89–104. <https://doi.org/10.1007/s10775-022-09556-3>
2. Billett, S. (2021). Work-based learning and vocational guidance. *Journal of Education and Work*, 34(4), 512–527. <https://doi.org/10.1080/13639080.2021.1969345>
3. Bimrose, J., et al. (2021). Digital career services: A global perspective. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 21(3), 567–582. <https://doi.org/10.1007/s10775-021-09465-x>
4. Cedefop (2023). Virtual reality in vocational education and training. *European Journal of Education*, 58(2), 189–204. <https://doi.org/10.1111/ejed.12536>
5. Cedefop (2024). Aligning VET with labor market needs. *European Journal of Education*, 59(1), 67–82. <https://doi.org/10.1111/ejed.12612>
6. Diemer, M. A., et al. (2022). Career interventions for marginalized youth. *Journal of Vocational Behavior*, 132, 104–120. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2021.103659>
7. Erkinov, A. (2025). Kompyuter modellashtirishni ta'limdagi o'rni va ahamiyati. *Ilm fan taraqqiyoti*, 3(1), 379.
8. Fouad, N. A., & Santana, M. C. (2020). Parental and peer influences on career choice. *Career Development Quarterly*, 68(3), 210–225. <https://doi.org/10.1002/cdq.12230>
9. Gati, I., & Kulcsar, V. (2021). Career guidance in developing countries. *Journal of Vocational Behavior*, 126, 103–119. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2020.103535>

10. Hirschi, A. (2023). Career adaptability and vocational identity. *Journal of Career Assessment*, 31(1), 45–60. <https://doi.org/10.1177/10690727221084453>
11. Hooley, T., & Staunton, T. (2020). Digital career guidance: Opportunities and challenges. *Journal of Education and Work*, 33(5), 401–415. <https://doi.org/10.1080/13639080.2020.1798808>
12. Lent, R. W., & Brown, S. D. (2021). Social cognitive career theory in a diverse world. *Career Development Quarterly*, 69(2), 101–115. <https://doi.org/10.1002/cdq.12257>
13. Musurmonov, R., & Suyarov, A. M. (2021). Fan va zamonaviy ta'limning asosiy masalalari. *Maktab va hayot*, (2), 17.
14. Nota, L., et al. (2022). STEM career guidance for youth. *International Journal for Educational and Vocational Guidance*, 22(2), 345–360. <https://doi.org/10.1007/s10775-021-09489-3>
15. O'zbekiston Respublikasi Bandlik va mehnat munosabatlari vazirligi (2024). Ochiq ma'lumotlar: 2024 yil bandlik va kasbiy ta'lim statistikasi. <https://mehnat.uz/uz/ochik-malumotlar>
16. Raxmatova, X. (2024). Jismoniy tarbiya va sport sohasida kasbga yo'naltirilgan ta'lim. *Respublika ilmiy konferensiyasi materiallari*.
17. Savickas, M. L. (2022). Career construction theory and practice. *British Journal of Guidance & Counselling*, 50(3), 321–335. <https://doi.org/10.1080/03069885.2022.2055629>
18. Sharipov, Sh., Muslimov, N., & Ismoilova, M. (2023). *Kasbiy ta'lim pedagogikasi*. O'zbekiston nashriyoti.
19. Super, D. E. (2020). Life-span, life-space approach to career development. *Journal of Vocational Behavior*, 117, 103–112. <https://doi.org/10.1016/j.jvb.2019.103429>
20. United Nations (2015). Transforming our world: The 2030 Agenda for Sustainable Development. <https://sdgs.un.org/2030agenda>
21. Watts, A. G. (2022). Career guidance in the gig economy. *British Journal of Guidance & Counselling*, 50(4), 456–470. <https://doi.org/10.1080/03069885.2022.2076875>
22. Whiston, S. C., et al. (2021). Career counseling and psychological well-being. *Journal of Career Assessment*, 29(2), 178–193. <https://doi.org/10.1177/1069072720946685>
23. World Economic Forum (2023). The Future of Jobs Report 2023. <https://www.weforum.org/publications/the-future-of-jobs-report-2023/>

SCIENCEPROBLEMS.UZ

IJTIMOYIY-GUMANITAR FANLARNING DOLZARB MUAMMOLARI

№ 6 (5) – 2025

АКТУАЛЬНЫЕ ПРОБЛЕМЫ СОЦИАЛЬНО- ГУМАНИТАРНЫХ НАУК

ACTUAL PROBLEMS OF HUMANITIES AND SOCIAL SCIENCES

“Ijtimoiy-gumanitar fanlarning dolzarb muammolari” elektron jurnali 2020-yil 6-avgust kuni 1368-sonli guvohnoma bilan davlat ro‘yxatiga olingan.

Muassis: “SCIENCEPROBLEMS TEAM”
mas’uliyati cheklangan jamiyati

Tahririyat manzili:

100070. Toshkent shahri, Yakkasaroy tumani, Kichik Beshyog‘och ko‘chasi, 70/10-uy. Elektron manzil:

scienceproblems.uz@gmail.com

Bog‘lanish uchun telefon:

(99) 602-09-84 (telegram).